

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2022/126

Karar Sayısı : 2023/29

Karar Tarihi : 16/2/2023

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR:

1. Yargıtay 6. Hukuk Dairesi (E.2022/126)
2. Kayseri 2. Asliye Ticaret Mahkemesi (E.2023/16)
3. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 23. Hukuk Dairesi (E.2023/20)

İTİRAZIN KONUSU: 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 10/6/2022 tarihli ve 7410 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle eklenen geçici 11. maddenin Anayasa'nın 2., 10., 13., 35. ve 36. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talepleridir.

OLAY: Konut yapı kooperatiflerince yapılan kesin maliyet hesabının davalı ortaklardan talep edilmesi nedeniyle açılan davalarda itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkemeler, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un geçici 11. maddesi şöyledir:

“Geçici Madde 11- (Ek:10/6/2022-7410/2 md.)

Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla, Kayseri ilinde aşağıdaki şartları taşıyan yapı kooperatifleriyle sınırlı olmak üzere bu madde hükmü uygulanır.

- a) İnşaatların etaplar halinde yapılarak teslim edilmesi,*
- b) Terkin edilmemiş olması,*
- c) Yapımı tamamlanan etapta bağımsız bölüm malikine kooperatifçe tahakkuk ettirilen bedelin ödenmiş olması,*
- c) Kooperatif tarafından üyeye konutunun tapu devrinin yapılmış olması,*

şartlarının birlikte sağlanması halinde; konutun tapu devrinin yapılmasından sonraki dönemler için yapı kooperatifi tarafından yönetim giderleri hariç olmak üzere her ne ad altında olursa olsun yapılmış borçlandırmalar veya bu kapsamda üçüncü şahıslara kooperatif tarafından yapılan alacağın devrine ilişkin işlemler hükümsüzdür.

Birinci fıkra kapsamındaki şartları birlikte sağlayan kişilere karşı yapı kooperatifinin veya bu alacağı devralan üçüncü kişilerin yapı kooperatifi nedeniyle açmış oldukları her türlü alacak veya tazminat davaları ile bu kapsamda yapılan ilamsız icra takipleriyle ilgili olarak; ilgilinin talebi halinde bu davalarda verilen ve henüz kesinleşmemiş mahkeme

kararları ile kesinleşen dava ve takiplere dayanılarak başlatılan icra işlemleri, haciz, satış ve tahliye uygulamaları durdurulur. Bu alacaklar kapsamında kesinleşen ilamlara dayanılarak devam eden takipler ile kesinleşen icra takiplerine son verilmesi için birinci fıkraya uyarınca bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde borcun bulunmadığına dair davanın açıldığına ilişkin belgenin ibraz edilmesi zorunludur; borcun bulunmadığına ilişkin kesinleşen ilamın icra dairesine ibraz edilmesi halinde takip sonlandırılır.”

II. İLK İNCELEME

A. E.2022/126 Sayılı Başvuru Yönünden

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 26/10/2022 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E.2023/16 Sayılı Başvuru Yönünden

2. Anılan İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 25/1/2023 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

C. E.2023/20 Sayılı Başvuru Yönünden

3. İçtüzük hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR ve Muhterem İNCE'nin katılımlarıyla 16/2/2023 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. BİRLEŞTİRME KARARLARI

A. E.2023/16 Sayılı Başvuru Yönünden

4. 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na 10/6/2022 tarihli ve 7410 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle eklenen geçici 11. maddenin iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2023/16 sayılı davanın aralarındaki hukuki iribat nedeniyle E.2022/126 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2022/126 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 25/1/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B. E.2023/20 Sayılı Başvuru Yönünden

5. 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na 10/6/2022 tarihli ve 7410 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle eklenen geçici 11. maddenin iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusuna ilişkin E.2023/20 sayılı davanın, aralarındaki hukuki iribat nedeniyle E.2022/126 sayılı dava ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2022/126 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine 16/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

6. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca yapılan ilk inceleme toplantısında başvuru kararları ve ekleri, Raportör Hilal YAZICI tarafından hazırlanan ilk inceleme raporu ve itiraz konusu kanun hükmü okunup incelendikten sonra gereği görüldüğü üzere:

1. Genel Açıklama

7. 1163 sayılı Kanun'un 1. maddesine göre tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir. 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 124. maddesi gereğince kooperatifler ticaret şirkettir. Dolayısıyla tüzel kişiliğe sahip ve ticaret şirketi olan kooperatif, bu kapsamda alacaklı konuma geçebilir ve borç ilişkileri yaratabilir.

8. 1163 sayılı Kanun'un 8. maddesinin üçüncü fıkrasında yapı kooperatiflerinde konut, işyeri ve ortak sayılarının kooperatif genel kurulu tarafından belirleneceği ve yönetim kurulunun bu sayıyı aşacak şekilde üye kaydı yapamayacağı hüküm altına alınmıştır. Anılan Kanun'un 42. maddesinin (8) numaralı bendinde de yapı kooperatiflerinde; kooperatifin ortak sayısı ile yapılacak konut veya işyeri sayısının belirlenmesi genel kurulun yetkileri arasında sayılmıştır. Buna göre yapı kooperatiflerinde, ortak sayısının kural olarak sabit olduğu ve ortakların konut veya işyeri ihtiyacının karşılanması amacıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet yükümlülüğüyle bir araya geldiği anlaşılmaktadır.

9. Kanun'un 81. maddesinin ikinci fıkrasında yapı kooperatiflerinin ana sözleşmede gösterilen işlerin tamamlanması ve ferdi mülkiyete geçilip konutların ve/veya işyerlerinin ortaklar adına tescil edilmesiyle amacına ulaşmış sayılacağı ve dağılacığı hükme bağlanmıştır.

10. Öte yandan geçici 11. maddenin birinci fıkrasında da belirtildiği üzere yapı kooperatiflerinde, taahhüt edilen konutların veya işyerlerinin etaplar hâlinde tamamlanması mümkündür. Buna göre tamamlanan etapta yer alan konutların veya işyerlerinin ferdi mülkiyete geçirilmesi ve ortaklar adına tescil edilmesi söz konusu iken taahhüt edilen

konutların veya işyerlerinin tümüyle tamamlanmamış ve amacın gerçekleşmemiş olması nedeniyle kooperatif tasfiye sürecine girmeyecektir.

11. Temel amacı ana sözleşme uyarınca ortaklara uygun fiyatlarla taşınmaz kazandırmak olan yapı kooperatiflerinde kooperatif ortağı, ortaklık sözleşmesini imzalarken kooperatif ana sözleşmesini kabul etmiş olmakta, bu kapsamda kooperatif yetkili organlarının kanunlar ve ana sözleşme uyarınca aldıkları ve geçerliliğini koruyan kararlarının getirdiği yükümlülükleri de kabul etmiş bulunmaktadırlar. Ana sözleşmenin kooperatife yüklediği edim, taşınmazı ortak adına tescil ettirmek, ortağa yüklediği edim ise ana sözleşmede belirtilen amaç doğrultusundaki faaliyetler bağlamında kooperatif tasfiye oluncaya kadar belirlenen parasal yükümlülükleri yerine getirmektir.

12. Ferdi mülkiyete geçilerek ortağa tapu devrinin yapılması, Kanun'da ortaklık sıfatını sona erdiren hâller arasında sayılmamıştır. Kanun'un 23. maddesi uyarınca ortaklar, kanunun kabul ettiği esaslar dâhilinde hak ve yükümlülüklerde eşittir. Dolayısıyla devam eden ortaklık sıfatı, parasal yükümlülüklerin de devamı sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca Kanun'un 27. maddesinde ortaklığın sona ermesinin ortağın ana sözleşme veya diğer suretlerle doğmuş borçlarının ortadan kalmasını gerektirmeyeceği de hüküm altına almıştır.

2. Anlam ve Kapsam

13. 1163 sayılı Kanun'un geçici 11. maddesinin birinci fıkrasında Kayseri ilinde bulunan ve anılan maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla bazı şartları taşıyan yapı kooperatifleri tarafından konutun tapu devrinin yapılmasından sonraki dönem için yönetim giderleri hariç olmak üzere her ne ad altında olursa olsun yapılmış borçlandırmaların veya bu kapsamda üçüncü şahıslara kooperatif tarafından yapılan alacağın devrine ilişkin işlemlerin hükümsüz olduğu öngörülmüştür.

14. Maddenin uygulanacağı Kayseri ilindeki yapı kooperatifleri bakımından getirilen şartlar şöyledir: İnşaatların etaplar hâlinde yapılarak teslim edilmesi, terkin edilmemiş olması, yapımı tamamlanan etapta bağımsız bölüm malikine kooperatifçe tahakkuk ettirilen bedelin ödenmiş olması ve kooperatif tarafından üyeye konutunun tapu devrinin yapılmış olması. Bu itibarla Kayseri ilinde olup maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla bu şartları taşıyan yapı kooperatifleri tarafından konutun tapu devrinin yapılmasından sonraki dönemler için yönetim giderleri hariç olmak üzere her ne ad altında olursa olsun yapılmış borçlandırmalar veya bu kapsamda üçüncü şahıslara kooperatif tarafından yapılan alacağın devrine ilişkin işlemler hükümsüzdür.

15. Anılan maddenin ikinci fıkrasına göre de söz konusu şartları birlikte sağlayan kooperatif ortaklarına karşı yapı kooperatifinin veya bu alacağı devralan üçüncü kişilerin yapı kooperatifi nedeniyle açmış oldukları her türlü alacak veya tazminat davaları ile bu kapsamda yapılan ilamsız icra takipleriyle ilgili olarak ilgilinin talebi hâlinde bu davalarda verilen ve henüz kesinleşmemiş mahkeme kararları ile kesinleşen dava ve takiplere dayanılarak başlatılan icra işlemleri, haciz, satış ve tahliye uygulamaları durdurulur. Bu alacaklar kapsamında kesinleşen ilamlara dayanılarak devam eden takipler ile kesinleşen icra takiplerine son verilmesi için birinci fıkra uyarınca bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde borcun bulunmadığına dair davanın açıldığına ilişkin belgenin ibraz

edilmesi zorunludur. Borcun bulunmadığına ilişkin kesinleşen ilamın icra dairesine ibraz edilmesi hâlinde takip sonlandırılır.

16. Bu suretle kanun koyucunun, konut yapı kooperatiflerinden bazı şartları taşıyanlarla ilgili olarak söz konusu kooperatiflerde konutun tapu devrinin yapılmasından sonraki dönemler için yapılmış borçlandırmalar veya alacağın devri işlemleri bakımından Kayseri ilinde bulunan konut yapı kooperatiflerinin ve dolayısıyla bu kooperatiflerin üyelerinin borç ve yükümlülükleri yönünden farklı bir uygulamayı benimsediği anlaşılmaktadır.

3. İptal Taleplerinin Gerekçesi

17. Başvuru kararlarında özetle; itiraz konusu kurala yalnızca Kayseri ilindeki bazı şartları taşıyan yapı kooperatiflerine özel düzenlemeler öngörülmesi suretiyle hukuk devleti, yasama yetkisinin genelliği ve eşitlik ilkelerinin ihlal edildiği, bu kapsamdaki uyumsuzluklara ilişkin olarak devam eden yargılamaların durmasının ve kesinleşmiş yargı kararlarının ortadan kaldırılmasının hükme bağlanması nedeniyle de mahkemelerin bağımsızlığı ilkesinin zedelendiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 3., 5., 10. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

4. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

a. Geçici 11. Maddenin Birinci Fıkrasının İncelenmesi

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 48. maddesi yönünden de incelenmiştir.

19. Anayasa'nın 48. maddesinin birinci fıkrasında herkesin dilediği alanda sözleşme özgürlüğüne sahip olduğu belirtilmek suretiyle sözleşme özgürlüğü güvence altına alınmıştır.

20. Sözleşme özgürlüğü devletin kişilerin istedikleri hukuki sonuçlara ulaşmalarını sağlaması ve bu bağlamda kişilerin belirli hukuki sonuçlara yönelen iradelerini geçerli olarak tanınması, onların iradelerinin yöneldiği hukuki sonuçların doğacağını ilke olarak benimsemesi ve koruması anlamına gelmektedir. Sözleşme özgürlüğü uyarınca kişiler, hukuksal ilişkilerini özgür iradeleriyle ve sözleşmelerle düzenlemekte serbesttir. Anayasa'nın anılan maddesinde koruma altına alınan sözleşme özgürlüğü, sözleşme yapma serbestisinin yanı sıra yapılan sözleşmelere dışarıdan müdahale yasağını da içerir (AYM, E.2017/154, K.2019/18, 10/4/2019, § 11).

21. Kooperatifler, ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklar olarak özel teşebbüs niteliğini haizdir (AYM, E.2014/90, K.2014/180, 4/12/2014).

22. Kooperatifler, kurucu ortakların imzalayacağı bir ana sözleşme ile kurulur. Hak ve yükümlülüklerde eşitlik, karşılıklı yardım ve dayanışma gibi ilkeler 1163 sayılı Kanun'un

kooperatif hukukuna ilişkin olarak getirdiği ilkelere. Kooperatif ana sözleşmeleri de emredici nitelikteki bu ilkelere aykırı olmayacak şekilde hazırlanır. Yapı kooperatiflerinde kooperatif genel kurulunun tespit edeceği ortak sayısına kadar üye kabulü mümkün olduğundan üyeliğe sonradan kabul edilen üyeler de 1163 sayılı Kanun ve kooperatif ana sözleşmesi hükümlerini kabul ederek ortak sıfatı kazanır.

23. Anayasa'nın 10. maddesinde "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.*" denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

24. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen *kanun önünde eşitlik ilkesi* hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemliler değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara aynı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumları aynı, ayrı hukuksal durumları farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez (AYM, E.2020/95, K.2022/3, 26/1/2022, § 25; E.2022/65, K.2022/102, 8/9/2022, § 11).

25. Eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa'nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamele yapılıp yapılmadığı tespit edilmeli, bu bağlamda aynı ya da benzer durumdaki kişiler arasında farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Yapılacak bu belirlemenin ardından ise farklı muamelelerin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve ölçülülük olup olmadığı hususları irdelenmelidir. Ölçülülük ilkesi, amaç ve araç arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunması gereğini ifade eder. Diğer bir ifadeyle bu ilke, farklı muamelelerin öngörülen objektif amaç ile orantılı olmasını gerektirmektedir (AYM, E.2021/1, K.2021/32, 29/4/2021, § 32; E.2022/65, K.2022/102, 8/9/2022, § 12).

26. 1163 sayılı Kanun'un 16. maddesinin beşinci fıkrası gereğince kooperatif ortağı, ortaklık sıfatı sona ermedikçe ortaklığa ilişkin borçlardan sorumludur. Anılan Kanun'un 27. maddesinde de ortaklığın sona ermesinin ana sözleşme veya diğer suretlerle doğmuş borçların yok olmasını gerektirmeyeceği hüküm altına alınmıştır.

27. İtiraz konusu geçici 11. maddenin birinci fıkrasında bu fıkra kapsamına girenler yönünden kooperatif ortaklığı sıfatının sona ermesiyle ilgili herhangi bir düzenleme öngörülmemiştir. Bu bakımdan anılan fıkra kapsamına giren ortakların da ortaklık sıfatlarını tıpkı diğer ortaklar gibi hukuken varlığını korumaktadır. O hâlde ortaklığa ilişkin borçlardan

sorumlu olmak bakımından bütün kooperatif ortaklarının aynı hukuki konumda bulunduğu açıktır.

28. Geçici 11. madde, Kayseri ilinde bulunan yapı kooperatifi ortaklarının bir kısmının ortaklık ilişkisinden kaynaklanan yükümlülüklerine ilişkindir. Yapı kooperatiflerinde inşaatların etaplar hâlinde yapılması, etabı tamamlanan inşaatın geçici maliyet hesabı yapılarak konutların ferdileştirilmesi ve tapu devrinin ana sözleşmede belirlenen usulle bazı ortaklara dağıtılması mümkün olabilmektedir. Geçici 11. maddenin birinci fıkrası hükümleri ise böyle bir durumda tapusunu almış olmakla birlikte ortaklık sıfatı devam eden kooperatif üyesinin yönetim giderleri dışında başka herhangi bir borç altına girmemesini sağlamaktadır.

29. Halbuki kooperatif genel kurulu tarafından belirlenen konut sayısı tamamlanana kadar bütün ortakların hak ve yükümlülükleri eşittir ve bu kapsamda yine genel kurul tarafından belirlenen aidat miktarının ortaklar tarafından ödenmesi zorunluluğu devam etmektedir. Ayrıca kooperatif genel kurulunun, ortaklara tapu devri yapıldıktan sonra geçici maliyet bedelini iptal ederek kesin maliyet bedeli tespiti yapması hâlinde, tapu devri yapılan ortağın geçici maliyet bedeline ilişkin ödemesi de gözönünde bulundurularak kalan borcun talep edilmesi Kanun ve ana sözleşme hükümleri uyarınca mümkündür.

30. Dolayısıyla tapu devir işlemleri tamamlanan etaba ilişkin çeşitli mali yükümlülüklerle katlanan, ancak konutunun tapu devri sonraki etaplarda mümkün olan bir ortağın katlanacağı mali yükümlülüklerle, tapu devri daha önce yapılmış olması nedeniyle geçici 11. maddenin birinci fıkrası kapsamında olan ortağın yükümlülüklerinin farklılaştırıldığı; söz konusu ortağın, yönetim giderleri dışında başka hiçbir mali yükümlülükle yükümlü kılınmadığı, tapu devrini almış olmakla birlikte devam eden ortaklık sıfatı gereğince yükümlülüklerle katlanması gerekirken kendi konutunun dahil olduğu inşaatlara ilişkin yükümlülüklerle katkı sunan ortaklara bu anlamda herhangi bir katkısının olmayacağı anlaşılmaktadır. Başka bir ifadeyle, 1163 sayılı Kanun'un kooperatif ortaklarının yükümlülüklerine ilişkin -genel- hükümleri Kayseri ilinde bulunan bir kısım yapı kooperatifi ortakları bakımından geçerliliğini korumakta, geçici 11. maddenin birinci fıkrası kapsamına girenlerin yükümlülükleri ise diğerleri aleyhine olacak şekilde hafifletilmektedir. O hâlde, Kayseri ilinde bulunan konut yapı kooperatiflerinin ortakları arasında, Kanun'dan ve kooperatif ortaklığı sözleşmesinden kaynaklanan hak ve yükümlülüklerde farklılık meydana getirildiği açıktır.

31. Eşitlik ilkesi gereği olarak karşılaştırma yapılmaya müsait olacak şekilde benzer durumda olanlar arasında bir kısmı lehine getirilen farklı düzenlemenin bir ayrıcalık tanınması niteliğinde olmaması için nesnel ve makul bir temele dayanması gerekir.

32. Anayasa'nın "*Kooperatifçiliğin geliştirilmesi*" başlıklı 171. maddesinde ise "*Devlet, millî ekonominin yararlarını dikkate alarak, öncelikle üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır.*" hükmüne yer verilerek devletin kooperatif ilişkisini düzenlerken tüketicinin korunması temelinde kooperatifçiliğin gelişmesini amaç edinmesi gerektiği özel olarak vurgulanmıştır.

33. İtiraz konusu kurala ilişkin yasama belgeleri incelendiğinde etap kooperatifçiliğinde yaşanan sorunların giderilmesinin amaçlandığı görülmekle birlikte hangi nedenlerle Kayseri ilinde yapı kooperatiflerinin ortakları arasında yükümlülük ve sorumluluk hükümlerini farklılaştıracak bir düzenlemenin yapıldığına ilişkin bir bilgi ve değerlendirme yer almamaktadır. Ayrıca yapı kooperatifleriyle ilgili etap inşaatçılığında kaynaklanan sorunların sadece Kayseri’de rastlanan sorunlar olup olmadığı, aynı ilde bulunan yapı kooperatifi üyelerinin bir kısmının yükümlülüklerinin, diğerlerine külfet yükleyecek şekilde hafifletilmesinin nedeni ile ilgili bir tartışma yapılmamıştır. Geçici 11. maddenin lafzı da maddede belirtilen şartları taşıyan ortakların, ortaklık ilişkisi bağlamındaki yükümlülük ve sorumlulukları yönünden getirilen ayrıcalığın nesnel ve makul bir temele dayandığı sonucuna varmayı mümkün kılan bir içeriğe sahip değildir.

34. Bu itibarla kuralın sözleşme özgürlüğü bağlamında eşitlik ilkesine aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

35. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa’nın 10. ve 48. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kuralın Anayasa’nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa’nın 10. ve 48. maddeleri yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa’nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kural, Anayasa’nın 10. ve 48. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa’nın 3. ve 5. maddeleri yönünden incelenmemiştir.

b. Geçici 11. Maddenin Kalan Kısmının İncelenmesi

36. 1163 sayılı Kanun’un geçici 11. maddesinin birinci fıkrasının iptali nedeniyle anılan maddenin kalan kısmının uygulanma imkânı kalmamıştır. Bu nedenle söz konusu kalan kısım 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmiş ve bu kural yönünden Anayasa’ya uygunluk denetiminin yapılmasına gerek görülmemiştir.

V. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

37. 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

38. 1163 sayılı Kanun’un geçici 11. maddesinin birinci fıkrasının iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan maddenin kalan kısmının 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

VI. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

39. Dava dilekçelerinde özetle, dava konusu kuralın uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararlar doğabileceği belirtilerek yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na 10/6/2022 tarihli ve 7410 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle eklenen geçici 11. maddeye yönelik yürürlüğün durdurulması talebinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE 16/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VII. HÜKÜM

24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'na 10/6/2022 tarihli ve 7410 sayılı Kanun'un 2. maddesiyle eklenen geçici 11. maddenin;

A. Birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

B. Kalan kısmının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE,

16/2/2023 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE